
DEVELOPMENT OF THE GREEN ECONOMY CONCEPT

Iva Bichurova

Department of "Economics of Food Industry" at the University of Food Technologies, Plovdiv,
Bulgaria, iva78plovdiv@yahoo.com

Petia Yordanova-Dinova

Department of "Economics of Food Industry" at the University of Food Technologies, Plovdiv,
Bulgaria, petia1222@abv.bg

Abstract: The paper outlines the leading theories and concepts in categorizing the concept of green economy. The idea of an environmental friendliness, competitive, green economy is interpreted as contributing to sustainable development and effectively use of resources. Green economy helps solving problems of the slowdown in economic growth and job losses, as well as the continued deterioration of environmental quality and ecosystem degradation. All this defines the green economy as an approach to achieving sustainable development. Economic growth measured by the size of the gross national / social product cannot continue to be used without the appearance of environmental problems. The green economy has become one of the pillars of major international and European strategies and is being considered as an approach leading to a structural transformation of the economy. The results of the Green Economy research distinguish nine strategic areas: sustainable consumption and production through responsible consumers and producers; knowledge society through information development and training; government to help adapting to new business realities; climate change and energy; sustainable transport and mobility; conservation and sustainable management of biodiversity and natural resources; public health and risk prevention with an emphasis on environmental quality; demography and migration and social inclusion; challenges in the field of sustainable development; global poverty reduction.

The theme of green economy is more and more relevant for Bulgaria, it is constantly being discussed and there is an increasing awareness of the importance of this transition to a green economy, which is associated with the high price that a society has to pay. But this is the only way our generation to take care of the coming generations and thus conserve the planet's resources.

Keywords: Green Economy, Green Growth, Sustainable Development, Innovation, Environmental friendliness

РАЗВИТИЕ НА КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ЗЕЛЕНА ИКОНОМИКА

Ива Бичурова

катедра „Икономика на хранителната индустрия“ в Университет по хранителни технологии,
гр.Пловдив, България, iva78plovdiv@yahoo.com

Петя Йорданова-Динова

Катедра „Икономика на хранителната индустрия“ в Университет по хранителни технологии,
гр.Пловдив, България, petia1222@abv.bg

Резюме: В доклада се извеждат водещите теории и схващания при категоризирането на понятието зелена икономика. Идеята за екологосъобразна, конкурентоспособна, зелена икономика се интерпретира като принос към устойчивото развитие и ефективното използване на ресурсите. Зелената икономика помага за решаването на проблемите на забавения икономически растеж и загубата на работни места, както и продължаващото влошаване на качеството на околната среда и деградацията на екосистемите. Всичко това определя зелената икономика като подход за постигане на устойчиво развитие. Икономическият растеж, измерен чрез размера на brutния национален/социален продукт, не може да продължава да се използва без появата на екологични проблеми. Зелената икономика се превърна в един от стълбовете на големите международни и европейски стратегии и се разглежда като подход, водещ до постигането на структурна трансформация на икономиката. Резултатите от изследване на зелената икономика разграничават девет стратегически направления: устойчиво потребление и производство чрез отговорни потребители и производители; общество на знанието чрез информационно развитие и обучение; държавно управление, което да подпомогне адаптацията към новите бизнес реалности; изменение в климата и енергийните източници; устойчив транспорт и мобилност; опазване и устойчиво управление на биологичното

разнообразие и природните ресурси; обществено здраве и превенция на риска с акцент върху качеството на околната среда; демография и миграция и социално приобщаване; предизвикателства в областта на устойчивото развитие; глобалното намаляване на бедността.

Темата за зелената икономика е все по-актуална за България, тя се дискутира непрекъснато и все повече се осъзнава важноста на този преход към зелена икономика, който е свързан с висока цена, която трябва да плати едно общество. Но това е единственият начин нашето поколение да се погрижи за идващите поколения и така да запазим ресурсите на планетата.

Ключови думи: Зелена икономика, Зелен растеж, Устойчиво развитие, Иновации, Екологосъобразност

1. УВОД

Ако се върнем назад в годините, природата е била обект на различни трактовки. Още физиократите (18 в.) и Томас Малтус говорят за т.нар. природен или естествен капитал, който дълго време беше отричан. В началото на 70-те години започва дискусия, провокирана от докладите на Римския клуб за моделите, основаващи се на икономическия растеж. Признава се, че икономическият растеж, измерен чрез размера на брутният национален/социален продукт, не може да продължава да се използва без появата на екологични проблеми. Развитието трябва да се свърже с *качеството на живота*, което се *измерва с вектор*, определен от: увеличаване на реалния доход на глава от населението; подобряване на здравето на хората; подобряване на образователното ниво и достижения; достъп до ресурси; все по-справедливо разпределение на доходите; увеличаване на основните свободи на хората.

2. ИДЕЯТА ЗА ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА КАТО ЕЛЕМЕНТ ОТ ПО-ГЛОБАЛНА ПОЛИТИКА

Интерпретирането на понятието *зелена икономика*, като елемент от концепцията за устойчиво развитие предполага вникване в съдържанието на думата устойчивост. Свободната енциклопедия Уикипедия определя устойчивостта като³¹ „свойството на дадена система да запазва основните си характеристики при относително малка промяна на даден параметър”. Кеймбриджският речник за напреднали определя³² прилагателното устойчив като способност да се *продължи за период от време*”, както и „причиняването на нищожни или липса на вреди към околната среда и следователно способен да продължи за дълго време”. Основната теза на Стокхолмската конференция, проведена през 1972 г. насочва към нов начин на мислене по отношение на човешкото развитие, а именно, че икономиката трябва да удовлетворява потребностите на хората, но нейният ръст трябва да отговаря на екологичните възможности на Земята. Основните документи³³, приети в границите на Стокхолмската конференция са Декларация по проблемите на околната среда на хората, План на мероприятията и Резолюция за организационните и финансовите мероприятия за отказ от ядрено оръжие. В резултат на проведената конференция, се създава Комисия по проблемите на околната среда към ООН. Тази комисия извежда на преден план проблема за устойчиво развитие на Човечеството.

През 1983 г. към ООН бе създадена Световната комисия за околна среда и развитие (UNWCED), с участието на представители от 21 нации. В доклада на комисията се акцентира върху устойчивото развитие в светлината на³⁴ „процес на промяна при, който експлоатацията на ресурсите, насочеността на инвестициите, ориентирането на технологиите и на институционалните промени са в хармония помежду си и увеличават текущата и бъдещия потенциал, с който да се увеличават човешките потребности и стремежи”. През 1992 година към ООН бе създадена Комисия по устойчиво развитие. Под ръководството на ООН през 1992 година в Рио Де Жанейро 159 държави взеха участие в проведена световна конференция за околна среда и развитие. Към приетите рамкови документи се отнасят³⁵: Декларация по околната среда и развитието; Дневен ред за XXI век (Agenda-21); Декларация за принципите на управлението, защитата и устойчивото развитие на всички видове гори; Рамкова конвенция на ООН за изменение на климата; Конвенция за биологичното равновесие.

Стремежът на Европа да се превърне в най-динамична и конкурентна икономика в света, се отразява в приетата от ЕС през 2000 г. Лисабонска стратегия за устойчиво икономическо развитие и социално

³¹ <http://bg.wikipedia.org/wiki/>.

³² Cambridge Advanced Learner's Dictionary, (2008).

³³ www.geopolitica.eu/.

³⁴ Our Common Future, World Commission of Environment and Development, New York, (1987).

³⁵ www.bm-businessmagazine.bg.

сближаване. Основната цел, залегнала в стратегията е изграждането от ЕС на конкурентоспособна икономика, провеждането на социална и екологична политика.

Концепцията за устойчиво развитие влиза в противоречие с принципите на традиционната икономика за неограничения икономически ръст и съвместяването на максимизиране на печалбата с максимизиране на потребностите на потребителите³⁶. В дадения случай пазарните дефекти се компенсират чрез държавна политика. Според концепцията за устойчиво развитие краткосрочното максимизиране на печалбата и удовлетворяването на индивидуалните потребители води до изчерпване на природните и социалните ресурси, върху които се основава човешкото благополучие и запазване на биологичните видове.

Доктрината на устойчивото развитие предполага³⁷ смяна на процесно-насоченият към резултативно-насоченият подход към производството, икономиката и околната среда и последователно преминаване към най-икономично използване на ограничените ресурси на земята.

В анализа на автора, като необходима предпоставка за устойчиво развитие, изпъква „дематериализацията“ на производството, което може да се постигне чрез дейности по „разкриване на ключовите отрасли, като се отчитат преките и косвените разходи; подобряване на отрасловата структура, особено за отраслите, произвеждащи продукция за крайно потребление и за износ; преход към ниско ресурсоемки, безотпадни и нискоотпадни технологии, респективно към икономично използване на отпадните продукти“³⁸.

Алвин Тофлър³⁹ разглежда политическия и икономическия живот като „мозаична структура“. Този принцип се извежда като принцип на инкременталността и той поставя изискването устойчивото развитие да се разглежда като процес, който може да се осъществи стъпка по стъпка, т.е. по определен алгоритъм.

Съвременната теория за устойчивото развитие разглежда такова рационално разпределение на ресурсите между поколенията, при което стопанското развитие е резултат от взаимодействието на различните форми на капитала. Алтернативното използване на различните форми на капитала противоречи на основните принципи, залегнали в концепцията за устойчиво развитие. Постигането на устойчиво развитие означава балансираност между процесите на използване на отделните ресурси в обществото⁴⁰.

За да изпълняват изискванията за развитие, организациите преди всичко трябва да се съобразяват с естеството на ресурсите, като не допускат увеличаване на скоростта на замърсяване над скоростта на регенеративните процеси на възобновимите ресурси.

През 1976 г. Игнатий Сакс публикува „Наръчник за екоразвитие“ за страните от третия свят. В него се дава приоритет на следното⁴¹: развиващите се страни не трябва да копират консуматорския стил на развитите страни, а да се опитват да решават проблемите на задоволяването на основните потребности на населението си със собствената ресурсна база; развитие на задоволителна екосистема, която се основава на заетост, социална сигурност, качества на човешките отношения и респект към разнообразните култури; солидарност към бъдещите поколения; мероприятия за съхранение на ресурсите и околната среда чрез интелигентно използване на местните възпроизводими ресурси и др.

През 1974 г. в Кокойок (Мексико) под егидата на Програмата на обединените нации за екология се приема прокламация, която акцентира върху хипотезите, които не трябва да се прескачат, когато се насочваме към решението на екологичните проблеми. Съществува поведение на населението, причинено от бедността. Бедността води до експлозия на броя на населението, до действия вредящи на околната среда. Развитите страни си позволяват такова ниво на консумация, която е вредна, както за отделния човек, така и за обществото.

Привържениците на *подхода „устойчиво развитие“* посочват, че реализацията му в екологичен аспект изисква: да се спре унищожението на биоразнообразието; в областта на енергопотреблението⁴² – драстично

³⁶ Ivanov, M., *Fostering Sustainable Innovations and Entrepreneurship through Strategic Niche Management: The Bulgarian Case in Higher Education*. Sociological Problems, Special Issue, (2017).

³⁷ Sustainable Development OECD. *Policy Approaches for 21st Century*, 1997, в Ковачев, А., *Управление на икономиката в контекста на устойчивото развитие*, (2005).

³⁸ Ковачев А., *Управление на икономиката в контекста на устойчивото развитие*, Изд. Сиела, (2005).

³⁹ Тофлър, А., *Трусове във властта*, (1996).

⁴⁰ www.eneffect.bg/

⁴¹ Бънкова, А., *Екомениджмънт в списание „Усъвършенстване на управленската дейност на общините“*, Изд. Парадигма, С., (2001).

⁴² Бичурова, И. *Обучение по екопредприемачество в три извънстолични университета*, Научни трудове на СУБ - Пловдив, Серия А. Обществени науки, култура и изкуство, Том III, (2017).

да се намали използването на нерегенеруеми източници и да се ориентира към регенеруеми; стабилизиране концентрацията на парникови газове; постигане на високо качество на живот и благосъстояние, по-високо качество на въздуха и водите; използване на по-безопасни химически вещества, пестициди и технологии; ограничаване на шумовото замърсяване; създаване на устойчиви модели на производство и потребление; да се използват технологии, съхраняващи ресурсите и природната среда; наднационалните екосистеми да се поставят под обществен контрол; да се спре безконтролното нарастване на големите градове и да се стимулира създаването на малки градчета, близо до земята.

3. СЪЩНОСТ НА ЗЕЛЕНАТА ИКОНОМИКА

Терминът "зелената икономика" е въведен за първи път от Пиърс през 1989 г. в книгата му "План за зелена икономика", в която се формулират характеристиките и принципите на концепцията за устойчиво развитие. Програмата на ООН за околната среда (UNEP) през 2009 представи доклад, засягащ тази тема, в който прилагането на принципите на зелената икономика се разглежда като дългосрочна стратегия подпомагане на националните икономики да излязат от икономическата криза. Зелената икономика се предлага като политически подход, съдействащ за решаването на проблемите със забавянето на икономическия растеж и загубата на работни места, както и продължаващото влошаване на качеството на околната среда и деградацията на екосистемите. Global Green New Deal предлага постигането на три конкретни цели: икономическо възстановяване; намаляване на бедността; намаляване на въглеродните емисии и влошаването на екосистемите. В доклада е представена рамка на програмите за зелени стимули и са очертани подкрепящите вътрешни и международни политики, включително и нужната подкрепа за най-слабо развитите страни. *Зелената икономика* се превърна в един от стълбовете на големите европейски и международни стратегии и може да се разглежда като подход, водещ до постигането на *структурна трансформация на икономиката*. Различните международни организации фокусират своето внимание върху отделни черти на зелената икономика. Техните определения отразяват изпълнението на следните три цели: подобряване на ефективността на използването на ресурсите; осигуряване на устойчивостта на екосистемите, като се опазва околната среда и потоците от екосистемни услуги⁴³.

"Зелен растеж" е термин, който често се използва като синоним на „зелена икономика“. Европейската агенция по околна среда определя: "Зелената икономика е тази, в която политиките и иновациите позволяват на обществото да използва ефективно ресурсите, да подобрява човешкото благосъстояние чрез подход на приобщаване, като същевременно се опазват природните системи, които поддържат живота на земята". Американският икономист Лестър Браун⁴⁴ назовава природо-съобразната икономика „*еко-икономика*“ и въплъщава в нея смисъла на *икономическата политика*, в която приоритетно са залегнали екологичните принципи. Според него, изменението на климата, независимо дали са естествени или предизвикани от човека, са „източник на социално напрежение“. Съвременната цивилизация, въпреки и твърде развита, не може да се справи със стабилизирането на климата. Според него човечеството би трябвало да се адаптира към него към *планомерна природо-съобразна икономика*.

Икономиката **не** е изолирана и саморегураща се подсистема, а точно обратно, тя е вградена в друга, по-голяма структура – *Екосистемата*. Идеята за екологосъобразна, конкурентоспособна, зелена икономика, като принос към устойчивото развитие и ефективното използване на ресурсите, е една част от мерките на ЕС (Шестата екологична програма на ЕС). *Зелената икономика* помага за решаването на *проблемите на забавения икономически растеж и загубата на работни места*, както и продължаващото влошаване на качеството на околната среда и деградацията на екосистемите. Всичко това определя *зелената икономика* като *подход* за постигане на *устойчиво развитие*.

Според Организацията за икономическо сътрудничество и развитие (ОИСР)⁴⁵, *зелената икономика* се дефинира като *зелен растеж*, стимулиране на икономическия растеж и развитие, като същевременно се гарантира, че природните активи продължават да осигуряват ресурси и екологични услуги, от които зависи нашето благополучие. За да се направи това, трябва да се стимулират инвестиции и иновации, които ще водят до устойчив растеж и ще разкрият нови икономически възможности. *Екологичните или еко-иновациите* са всички мерки, предприети от заинтересованите страни, чрез които те разработват, прилагат

⁴³ Митева, А., Същност на зелената икономика в контекста на устойчивото развитие, сп. Управление и устойчиво развитие, бр.1, (2015).

⁴⁴ Браун, Л., План 2 Б.О – Да спасим планетата от стрес, и цивилизацията в беда“, Изд. Книжен тигър, С. (2006).

⁴⁵ www.investitor.bg

или въвеждат нови идеи, продукти, процеси, поведение, а също допринасят за намаляване на натоварването върху околната среда или постигане на целите на устойчивостта. В контекста на концепцията за устойчиво развитие е напълно моментът за смяна на икономическата парадигма и създаване на нова зелена визия и зелено мислене на фирмите, което се изразява в измерването на въглеродния остатък, т.е. влиянието на всеки етап от производствения процес и дистрибуцията върху околната среда. Измерват се въглеродните емисии от ниво ферма до попадане на опаковките от продуктите в процеса на тяхното рециклиране.

Зелената икономика е нисковъглеродна икономика, т.е. емитира малко парникови газове и пред нея стоят предизвикателства, свързани с климатичните изменения и дисбаланса на природните суровини, енергията, водите и биоразнообразието. Анализът на теоретичните различия потвърждава разликите в **аспектите на понятието зелена икономика**, т.е. *екологична икономика, зелен растеж и балансираност*. **Зелената икономика** се превърна в един от **стълбовете** на големите международни и европейски стратегии и се разглежда като **подход**, водещ до постигането на **структурна трансформация на икономиката**. Различните международни анализи фокусират вниманието си върху отделни характеристики на зелената икономика. Определенията им отразяват изпълнението на **следните 3 цели**: подобряване на ефективността на използването на ресурсите; осигуряване на устойчивостта на екосистемите; повишаване на социалната справедливост.

Резултатите от изследване на зелената икономика разграничават девет стратегически направления: устойчиво потребление и производство чрез отговорни потребители и производители; общество на знанието чрез информационно развитие и обучение; държавно управление, което да подпомогне адаптацията към новите бизнес реалности; изменение в климата и енергийните източници; устойчив транспорт и мобилност; опазване и устойчиво управление на биологичното разнообразие и природните ресурси; обществено здраве и превенция на риска с акцент върху качеството на околната среда; демография и миграция и социално приобщаване; предизвикателства в областта на устойчивото развитие глобалното намаляване на бедността.

Зелена икономика е тази, която води към по-добро човешко благосъстояние, социално равенство, намаляване на рисковете за околната среда и екологичните дефицити. Темата за зелената икономика е все по-актуална за България, тя се дискутира непрекъснато и все повече се осъзнава важноста на този преход към зелена икономика, който е свързан с висока цена, която трябва да плати едно общество. Но това е единственият начин нашето поколение да се погрижи за идващите поколения и така да запазим ресурсите на планетата⁴⁶.

4. КОНЦЕПЦИЯТА ЗА ЗЕЛЕНА ИКОНОМИКА В БЪЛГАРИЯ

В нашата страна екологичният подходът, като отзвук на по-широка концепция, тази на устойчивостта, намира отражение в **Националната стратегия на България по околна среда; Националната програма по околна среда и здраве; в Иновационната стратегия за интелигентна специализация на РБ 2014-2020**. В България липсва статистическа информация за предлагането и търсенето на зелени продукти и услуги⁴⁷. Необходимо е да се направи анализ на структурата на производството и потреблението на тези продукти. Финансовите мерки трябва да се съчетаят с маркетингови мерки за подпомагане на тези продукти. Не на последно място са необходими финансови стимули за стартирането и разширяването на зеления бизнес. Необходимо е широко разгласяване на конкурентните предимства на зелената икономика. Необходимо е развитието на зелената стратегия на България, за да може тези мерки да залегнат в оперативните програми за следващите години⁴⁸.

5. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Икономическият прогрес води до изчерпване на природните традиционни ресурси. Проблемът произтича от това, че дефицитът обхваща не само невъзобновяемите, но също и възобновяемите ресурси – тези на екосистемите и на биоразнообразието. Разрушаването на природата, която е основа на живота на човека, носи негативните си последици във социален аспект – увеличава бедността и нарушава структурата на производството и потреблението. От друга страна, възобновяемите ресурси не се остойностяват достойно, което допълнително ги подлага на допълнително унищожение. Всичко гореизложено обуславя прехода към

⁴⁶ Бичурова, И., Инвестиция в социално-отговорни практики за екологична безопасност и превенция на здравето в КЦМ АД Пловдив, Сборник доклади Дом на науката и техниката - Пловдив, (2016).

⁴⁷ Иванов, М., Зелената енергетика в България – предизвикателства пред нейното развитие, в: Социологически проблеми, 1-2, (2014).

екологична икономика и икономика на устойчивото развитие. Решението на екологичните проблеми задължително изисква макроикономическа политическа (зелена дискреция) намеса. До този момент, за съжаление не е предложен реалистичен модел на общество, което да се съобразява с екологичните ценности и често пъти екологичната проблематика се превръща в предизборно средство за манипулиране на обществеността.

ЛИТЕРАТУРА

- Бичурова, И., (2017), Обучение по екопредприемачество в три извънстолични университета, Научни трудове на СУБ - Пловдив, Серия А. Обществени науки, култура и изкуство, Том III, ISSN 1311-9192, 42-47.
- Бичурова, И. и колектив, (2016), Инвестиция в социално-отговорни практики за екологична безопасност и превенция на здравето в КЦМ АД Пловдив, Сборник доклади Дом на науката и техниката - Пловдив, ISSN 2367-9530, 337 – 342.
- Браун, Л., (2006), План 2 Б.О – Да спасим планетата от стрес и цивилизацията в беда“, Изд. Книжен тигър, С., 204-224.
- Бънкова, А., (2001), Еко-мениджмънт в списание „Усъвършенстване на управленската дейност на общините“, Изд. Парадигма, С., 215-228.
- Ковачев А., (2005), Управление на икономиката в контекста на устойчивото развитие, Изд. Сиела, 286-287.
- Митева, А., (2015), Същност на зелената икономика в контекста на устойчивото развитие, сп. Управление и устойчиво развитие, бр.1, 5-6.
- Тофлър, А., (1996), Трусове във властта, 21-37.
- Иванов, М., (2014), Зелената енергетика в България – предизвикателства пред нейното развитие, в: Социологически проблеми, 1-2, 237-260.
- Cambridge Advanced Learner's Dictionary, (2008) , 1471.
- Ivanov, M., (2017), Fostering Sustainable Innovations and Entrepreneurship through Strategic Niche Management: The Bulgarian Case in Higher Education. Sociological Problems, Special Issue, ISSN:0324-1572, 152-166.
- Our Common Future, (1987), World Commission of Environment and Development, New York, 46-47
- Sustainable Development OECD. Policy Approaches for 21st Century, (1997), p. 45 в Ковачев, А. (2005), Управление на икономиката в контекста на устойчивото развитие, 219-221
- <http://bg.wikipedia.org/wiki/>
- www.geopolitica.eu/
- www.eneffect.bg/
- www.investitor.bg